

2012 STUDIEDAG 'FRIESE GESCHIEDSCHRIJVING'

15 DECEMBER 2012

Op vrijdag 30 november 2012 vond in Tresoar onder auspiciën van het Obe Postma Selskip een studiedag plaats over Friese geschiedschrijving in de periode 1913 tot 1938. Die periode is door de initiatiefnemer (Philippus Breuker) gekozen vanwege het feit, dat in 1913 Postma zijn eerste historische studie verscheen, terwijl in 1938 de Fryske Akademy werd opgericht; Postma was daarbij actief betrokken. Afgezien van de sprekers namen ruim veertig geïnteresseerden deel aan deze in alle opzichten geslaagde studiedag. Zie ook het [interview met Maarten Duijvendak](#), één van de sprekers, in de Leeuwarder Krant.

Bert Looper, directeur van Tresoar, opende de studiedag. Hij memoreerde, dat er zo langzamerhand een traditie opgebouwd is wat betreft OPS-studiedagen; deze studiedag is de zesde op rij. Hij liet de deelnemers aan de studiedag het filmpje zien, dat onlangs in het Friese Filmarchief opgedoken is en dat bewegende beelden van Postma bevat. De Bolswarder amateurfilmer Klaas Mol maakte in november 1950 opnamen voor dit filmpje van de gasten bij de uitreiking van de Gysbert Japicxpriis (literatuur) en de Joast Halbertsmapriis (wetenschappelijk werk). Hij filmde een aantal mensen, die het stadhuis in gingen en het later weer verlieten. Onder hen dus ook Obe Postma, Gysbert-prijswinnaar van 1947. In 1950 was Postma 82 jaar. Bert Looper besloot zijn openingswoorden met het gedicht 'It hat west, it is', de tekst waarvan op een fles Tresoar-wijn vermeld is.

Op de studiedag voerden vijf sprekers het woord, te weten Marnix Beyen, Maarten Duijvendak, Hanno Brand, Philippus Breuker en Johan Frieswijk. Goffe Jensma, die een lezing zou houden over 'Geschiedschrijving in Friesland 192-1940', moest wegens omstandigheden verstek laten gaan. Marnix Beyen, steunend op zijn dissertatie 'Een bewoonbare geschiedenis. De omgang met het nationale verleden in België en Nederland, 1938-1947', gaf een karakteristiek van de geschiedschrijving aan het begin van de vorige eeuw. De historische wereld, aldus Beyen, vertoonde geen dynamiek en was sterk gesloten ('een kleine wereld'). De institutionele onderbouw schoot tekort en er was sprake van chronische onderfinanciering. Later, zei Beyen, kwam er een periode van verwetenschappelijking, chronologische en thematische verruiming, ook geschiedtheoretische verdieping en academische erkenning van de (nog verzuilde) historiografie. Deze ontwikkeling is voor een deel ook te volgen in Tollebeek's 'De Toga van Fruin', waarnaar Marnix Beyen dan ook een aantal malen verwees. Maarten Duijvendak, hoogleraar te Groningen ging in op de (pre-) professionele regionale geschiedenis. Izaak Gosses, oud-Dokkumer, stond centraal in de lezing van Hanno Brand. Deze gaf onder de trefwoorden homogenisering en diversificatie een profiel van (het oeuvre van) Gosses. Hij verwees meermalen naar Gosse's proefschrift met de titel 'Stadsbezit in grond en water gedurende de Middeleeuwen. Een historisch-oeconomische beschouwing'. Philippus Breuker ging vervolgens in op Postma als historisch onderzoeker. Breuker's lezing lag in zeker opzicht in het verlengde van zijn schets van 'Postma als landbouwhistoricus', zoals die als inleiding in het boek 'Veld, huis en bedrijf. Landbouwhistorische opstellen' is opgenomen. Tal van interessante aspecten (Postma's receptie van het werk van Karl Lamprecht en Heinrich Rickert, zijn visie op 'verandering' in/van het historisch proces) kwamen aan de orde. Johan Frieswijk,

tenslotte, ging in op het oeuvre van G.A. Wumkes. Deze schreef een groot aantal historische studies, biografieën en boekbesprekingen, onder meer zijn 'Bodders yn de Fryske striid'. Als bijdrage aan de Friese geschiedschrijving wordt dit boek als een klassieker binnen de Friese literatuur beschouwd.

Tentoonstelling

Parallel aan de studiedag was er, dank zij het werk van Tineke Steenmeijer-Wielenga en Bert Looper, een tentoonstelling ingericht. In vijf vitrines stonden de volgende onderwerpen centraal: (I) Obe Postma, (II) de geschiedschrijving in Nederland van circa 1913 tot 1938, (III) regionale geschiedschrijving uit dezelfde periode, (IV) I.H. Gosses en, tenslotte, (V) G.A. Wumkes. In het volgende een korte beschrijving (van de hand van Tineke Steenmeijer, waarvoor veel dank) van deze vijf thema's:

I. Postma als historicus

De grote historische publicaties: 'De Friesche kleihoeve' en de 'Geschiedenis fan de Fryske Landbou' met de oorkonde van de dr. Joost Halbertsmaprijs, die hij samen met de hoofdauteur J.J. Spahr van der Hoek in 1952 daarvoor had gekregen. Verder voorbeelden van Postma zijn wijze van werken: naast een foto van veldwerk met Spahr, Postma zijn eigen exemplaar van het 'Register van den Aanbreng 1511' met aantekeningen in handschrift, losse notities en in fijn ingetekend kaartje van de percelen in Koarnwert en de buurtschappen daarbij, gebruikt voor een vroege historische publicatie 'Een Fries dorp in 1546'. Tineke Steenmeijer had 'De Friesche Kleihoeve' open gelegd bij het Foarwurd, omdat dat zo'n mooie tekst is over het verschil in wijze van zien tussen een dichter en een wetenschappelijk onderzoeker, over de impressie van het landschap, over wat wel de 'historische sensatie' wordt genoemd (Johan Huizinga, Frank Ankersmit). Ook het gedicht 'Fan âlde tiden' van 1912 was in de uitstalling opgenomen, volgens Philippus Breuker het eerste gedicht waarin het denken over de geschiedenis als proces en als studie-object manifest wordt.

II. T. J. de Boer en J. Huizinga

Belangrijke invloed op het overgaan van Postma op historisch onderzoek heeft zijn vriend Tjitse Jitses de Boer uit Wurldum gehad, die hem schreef, dat de studie der geschiedenis minder abstract is vergeleken met natuurwetenschappelijk onderzoek. Van hem (de Boer) lagen naast een foto en twee brieven de artikelen 'De Friesche Grond in 1511' en 'De Friesche Kleiboer' uit de bundel 'Historische Avonden' in de vitrine. Daarbij een brief van Postma aan Wumkes, waarin hij, bij de aanbieding van 'Een Fries dorp in 1546', zichzelf een dilettant noemt op het vlak van het historisch onderzoek. Ook Johan Huizinga had invloed op Postma. In de vitrine bij een foto zijn artikel 'Hoe verloren de Groninger Ommelanden hun oorspronkelijk Fries karakter?' met aantekeningen van Postma in één van zijn oudste schriften over geschiedenis, een brief van Postma aan Huizinga met kritische opmerkingen en een verwijzing naar zijn eigen eerste historische publicatie.

III. Regionale geschiedschrijving

Hier is volstaan met de namen van een aantal historici van wie publicaties getoond zijn: A.E. van Giffen (overdruk van Postma zijn artikel voor de huldebundel) , P.C.J.A. Boeles, Douwe Kalma, J.T. de Jager en J. Botke (met foto). In een interview in Frysk en Frij noemde Postma de laatste en I.H. Gosses als kennis die hem geïnspireerd heeft bij zijn studie van de geschiedenis. Beide woonden in Groningen in de Herman Colleniusstraat, waar Postma en zijn zuster ook sinds 1921 gehuisvest waren.

IV. I.H. Gosses

Op aanwijzing van Hanno Brand was deze vitrine ingericht met de belangrijkste publicaties van prof. Gosses en een artikel van Hans Mol over hem uit Fryslân (met foto).

V. G.A. Wumkes

Van Wumkes waren, naast foto's en persoonlijke documenten (zoals een huldigingsalbum bij zijn 80ste verjaardag), ook de belangrijkste publicaties op historisch vlak uitgesteld: 'Bodders yn de Fryske striid' (met uitgeverscontract), 'Paden fen Fryslân' en 'Stads- en Dorpskroniek van Friesland'. Zijn rol als dominee bleek uit zijn boek over het Friese Réveil. De Bijbelvertaling was te zien via de foto van Wumkes en E.B. Folkertsma, druk aan het werk met dat grote project. Wumkes is vaker dan één keer gehuldigd; naast het al genoemde album met handtekeningen, lag in de vitrine de Earebondel en verder zijn autobiografie 'Nei sawntich jier'.

In het voorjaar van 2013 verschijnen de lezingen, voorzien van een redactionele inleiding, in boekvorm en wel in de Obe Postma Rige.